

**Suunnittelukilpailut uudentyypisten asumisratkaisujen
aikaansaamiseksi autismin kirjon henkilöille Suomessa**

29.11.2012 - 22.2.2013

Kotkan kutsukilpailujen ohjelma

Ohjelma sisältää kaksi erikseen palkittavaa kilpailua

Sisällysluettelo

1	Kilpailuista.....	5
1.1	Yleistä	5
1.2	Kilpailujen aikataulu	5
1.3	Kilpailuista ilmoittaminen	5
2	Kotkan kilpailut.....	6
2.1	Kilpailujen tehtävät.....	6
2.2	Kilpailuja varten on varattu kaksi tonttia	6
	Tontti Otsonkadulla	7
	Tontti Hovinsaarella Runeberinkadun ja Miilukadun kulmassa	8
2.3	Autismin kirjon henkilöille tarkoitettua asunnon vaatittavia ominaisuuksia	9
	Tavallisen asunnon tunnuspiirteet ja kodikkuus	9
	Asumistoiminnot, selväpiirteisyys	9
	Tilasuunnitteluun liittyviä erityisseikkoja	10
	Muunneltavuus, yhteiskäyttöisyys	10
	Kestävyys ja turvallisuus.....	10
	Rauhallisuus	10
	Muuta asunnoista	10
	Tukipalvelut ja henkilökunnan tilat	11
	Toiminnot, joissa asukkaat eivät ole läsnä	12
2.4	Rakennushankkeen rahoitus ja siitä johtuvat laatu-, laajuus- ja kustannustavoitteet	12
2.5	Suunnitteluratkaisuehdotusten sisältö	13
2.6	Suunnitelmien kustannusvaikutukset	14
3	Kilpailutekniset tiedot	14
	Kilpailun säännöt ja kilpailuohjelman hyväksyminen	14
	Ohjelma-asiakirjat	14
4	Kilpailun eteneminen	15
4.1	Soveltuvuusvaatimukset kilpailuun osallistuvalla	15
4.2	Kilpailuihin ilmoittautuminen	15
4.3	Osallistujien valinta	15
4.4	Kilpailua koskevat kysymykset ja niihin vastaaminen	16
4.5	Kilpailuehdotusten sisäänjätö	16
5	Kilpailujen ratkaiseminen	16
5.1	Kilpailuehdotusten arviointi	17
	Kilpailutöiden arviointikriteerien painotukset.....	17

5.2	Tuomaristo	18
	Tuomaristo, joka valitsee kilpailun voittajan	18
5.3	Palkinnot ja lunastukset	18
5.4	Tuloksen julkistaminen ja näytteillepano	18
6	Hankkeen eteneminen kilpailun jälkeen	18
7	Kilpailuehdotusten käyttöoikeus, palauttaminen sekä kilpailuasiakirjojen julkisuus	19
	Liiteaineisto ja lähteitä:	19

Tausta

Autismi on yleiskäsite lukuisille diagnosoiduille oireyhtymille kuten esim. Aspergerin, Rettin ja Kannerin oireyhtymä, joiden ilmenemismuodot ovat hyvin moninaiset - puhutaan autismin kirjosta. Usein autismi-käsitettä käytetään synonyyminä jollekin yksittäiselle oireyhtymälle. Oireyhtymät johtuvat aivojen ja keskushermoston neurobiologisesta poikkeavuudesta ja keskeisimpiä oireita ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation puutteellisuus sekä kaavamaiset toiminnot. Autismin kirjon henkilö voi olla vaikeasti kehitysvammainen ja tarvita jatkuvaa tukea kaikissa arjen perustoiminnoissa tai älyllisesti lahjakas ja valmistella väitöskirjaansa yliopistossa, mutta tarvita silti tukea opiskelussa, arjen askareista selviytymisessä, sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa ja esim. työllistymisessä.

Autismin kirjioon luettavien henkilöiden määrä Suomen väestöstä on arvioitu olevan n. 1 % eli noin 50 000 henkilöä.

Valtion rahoittamien erityisryhmille tarkoitettujen asuntokohteiden hankesuunnitelmien käsittelyssä ja asiantuntijoiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella on muodostunut käsitys, että autismin kirjon tuntemus ja autismin kirjon henkilöille tarkoitettujen asuntokohteiden laatu- ja laajuusseikkoihin liittyvä tietous ”kentällä” on erittäin niukkaa ja että mm. asumisratkaisuissa on merkittävästi parantamisen varaa. Autismin asiantuntijoiden käsityksen ja kokemusten mukaan tarkoituksenmukaisilla ja autismin kirjon henkilöille heidän omista lähtökohdistaan suunnitelluilla ja toteutetuilla tila-, ympäristö- ja erilaisilla itsenäistä asumista tukevilla tekniikkaratkaisulla on merkittävä vaikutus heidän elämänlaatuunsa ja yhteiskunnan toimintoihin osallistumiseensa.

Em. lähtökohdista syntyi ARAssa ajatus suunnittelukilpailujen järjestämisestä tavoitteena sen kautta löytää aiempaa parempia ja tarkoituksenmukaisempia asumisratkaisuja autismin kirjon henkilöille.

Asiaa valmisteltiin ARAn, YM:n ja Kehitysvammaliiton henkilöstön sekä useissa eri organisaatioissa toimivien autismin asiantuntijoiden kesken pidetyissä tapaamisissa. Tällöin kuultiin myös autismin kirjon henkilöitä ja heidän omaisiaan. Valmistelutyön keskeisenä tavoitteena oli saada koottua kaikki se tutkittu tieto ja kokemusperäiset havainnot, joita voidaan hyödyntää suunnittelukilpailuissa ja niissä asetettujen tavoitteitten saavuttamiseksi.

Valmistelutyössä päädyttiin siihen, että suunnittelukilpailuja toteutetaan kolme erillistä kilpailua siten, että kunkin kilpailun kohteena on tietyille tontille ja tietyille autismin kirjioon kuuluville henkilöille tarkoitettu asuntokohte. Tonteista kaksi sijaitsee Kotkassa ja yksi Seinäjoella. Lisäksi kussakin kilpailussa on suunniteltava yksittäinen, autismin kirjioon kuuluvalla henkilöllä tarkoitettu asunto, joka voidaan toteuttaa mihin tahansa tavanomaisen asuntokohteeseen, joko rivi- tai kerrostaloon. Kilpailun painopiste on tila- ja teknisissä ratkaisuissa ja niiden kyvyssä ratkaista asukkaan erityistarpeet.

Tarkoitus on, että asuntokohteet myös toteutetaan näille kaupunkien osoittamille tonteille. Lähtökohdiana on tällöin kilpailussa parhaimmiksi arvioidut suunnitelmat voittaneiden suunnitteluryhmien toimesta. Kilpailujen antia on tarkoitus luonnollisesti hyödyntää myös muussa autismin kirjon henkilöille suunnatussa asuntotuotannossa sekä muussakin erityisasuntotuotannossa mm. ARAn suunnitteluoppaan kautta. Nämä suunnittelukilpailut valmisteluvaiheineen muodostavat erään ARAn kehittämishankkeen, jota on tuettu ARAn käytössä olevin kehittämisrahoihin.

1 Kilpailuista

1.1 Yleistä

Kilpailujen järjestäjinä toimivat tulevat kohteiden omistajat - Seinäjoella Sevas Oy ja Kotkassa Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä –Carea, myöhemmin Carea yhteistyössä ARAn, YM:n, Kehitysvammaliiton, Autismi- ja Asperger-liiton, SAFA:n sekä Seinäjoen ja Kotkan kaupunkien kanssa.

Suunnittelukilpailut toteutetaan samoilla periaatteilla kummallakin paikkakunnalla. Tavoitteena on ensisijaisesti löytää uusia innovatiivisia rakentamisen ja tilankäytön ratkaisuja, joissa kiinteistö palvelee mahdollisimman hyvin autismin kirjon henkilöiden toimimista arjen eri tilanteissa. Kilpailuaineistossa on kuvaukset autismin kirjon henkilöiden arjesta. Kuvaukset on pyritty laatimaan niin, että ne vastaavat kohteisiin tulevaisuudessa muuttavia henkilöitä mahdollisimman tarkasti.

Kilpailijat voivat ilmoittautua yksittäisen kohteen tai kaikkien kohteiden kilpailuihin ilmoittautumisajan puitteissa. Osallistumishakemus jätetään 13.12.2012 mennessä. Kilpailun tuomaristo valitsee kuhunkin kilpailuun 3-4 osallistujaa, jotka kykenevät suunnittelemaan kohteen kaupungin esittämille autismin kirjon henkilöille. Kilpailuun ovat esteellisiä osallistumaan tuomariston jäsenet, tuomariston kuulemat asiantuntijat, tuomariston sihteeri sekä näiden yhtiökumppanit tai läheiset. Esteellinen on myös henkilö, joka on osallistunut kilpailuhankkeen valmisteluun siinä määrin, että hänellä on siitä huomattavaa lähtökohtaetua muihin kilpailijoihin verrattuna. Kilpailut käsitellään ja ratkaistaan erillisinä tonttikohtaisina kilpailutöinä.

Kuten edellä on todettu, kilpailuihin sisällytetään myös tehtävä suunnitella yksittäinen asunto, joka ei ole sidottu tiettyyn rakennuspaikkaan. Tämä ratkaisu voidaan sijoittaa sekä uudistuotantoon että vanhaan asuinkantaan kun halutaan tarjota yksittäinen asunto sitä tarvitsevalle autismin kirjon henkilölle.

1.2 Kilpailujen aikataulu

• kilpailun avaus (aineisto netissä ja ilmoitukset)	ke	29.11.2012
• osallistumishakemuksen jättäminen	to	13.12.2012
• osallistujien valinta	ke	19.12.2012
• kysymysten esittäminen kirjallisesti	to	10.1.2013 mennessä
• vastausten antaminen esitettyihin kysymyksiin	to	24.1.2013
• kilpailuehdotusten jättö kirjaamoon	pe	22.2.2013
• tuomariston esitys voittajan valinnaksi	pe	8.3.2013

1.3 Kilpailuista ilmoittaminen

Kilpailuista julkaistaan ilmoitus Hilmassa, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen verkkosivuilla, www.ara.fi sekä Safa:n, Seinäjoen ja Kotkan kaupungin verkkosivuilla, http://www.seinajoki.fi/tekniikka/kaupunkisuunnittelu_ ja_ kaavoitus/, www.kotka.fi/arkkitehtikilpailu, www.safa.fi sekä Arkkitehtiutisten kilpailukalenterissa. Kilpailusta on myös tiedotteet Kehitysvammaliiton ja Autismi- ja Asperger-liiton verkkosivuilla.

2 Kotkan kilpailut

2.1 Kilpailujen tehtävät

Kotkan kilpailu jakaantuu kahteen erikseen palkittavaan suunnitteluratkaisuun kaupungin osoittamille tonteille. Toinen kilpailutehtävistä on suunnitella kokonaisuus kahdeksalle autismin kirjon asukkaalle Otsonkadulle ja toinen Hovinsaaren Runeberginkadulle. Asunnoista muodostuvat kokonaisuudet käsittävät myös asukkaiden yhteistilat sekä mahdolliset henkilökunnan tilat tässä ohjelmassa myöhemmin määriteltävien ominaisuuksien mukaisesti. Kohderyhmää ja heidän asumistaan on kuvattu liitteissä 1 ja 2.

Lisäksi tehtävänä on esittää suunnitelma autismin kirjon henkilölle tarkoitettuksi asunnoksi, joka voidaan sijoittaa mihin tahansa asuintaloon. Yksittäinen asunto on tarkoitettu kevyemmän tuen autismin kirjon henkilölle.

2.2 Kilpailuja varten on varattu kaksi tonttia

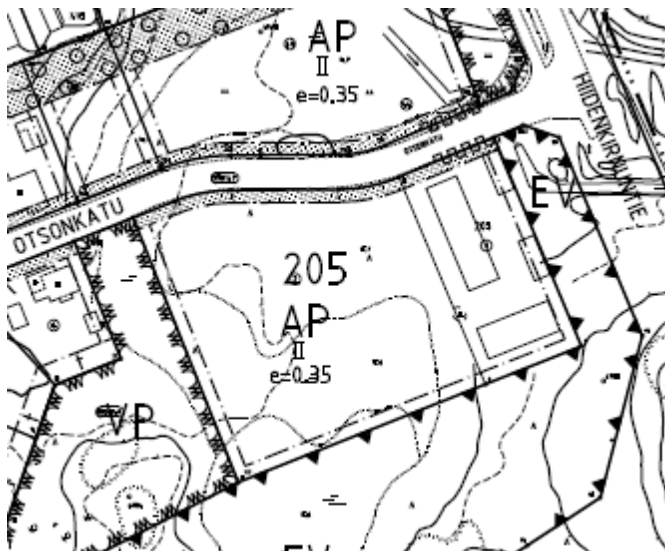
Suunnittelukilpailua varten Kotkan kaupunki on varannut tontit Carealle Runeberginkadulla Hovinsaarella sekä Otsonkadulla. Tontit sijaitsevat rakennetussa ympäristössä, jossa kunnallistekniikka on olemassa

Tontti Otsonkadulla

Kuva Otsonkadulta tontille kesäkuussa 2012, MK

Tontin koko on 6830 m² ja sille saa rakentaa tehokkuudessa 0,35 kaksikerroksisia rakennuksia. Rakennusalue on vapaasti valittavissa kaavan mukaan.

Tontti Hovinsaarella Runeberinkadun ja Miilukadun kulmassa

Kallioinen tontti sijaitsee vanhemmassa tiiviisti rakennetussa ympäristössä. Hovinsaaren tontti on kooltaan 1380 m²:n suuruinen. Tontille saa rakentaa kaavan mukaisesti rakennuksia, joissa on kaksi täyttä kerrosta ja kolmannessa kerroksessa 2/3 osaa pinta-alasta asuin-alaa. Kilpailuehdotuksissa voidaan tonttia hyödyntää luovasti. Kilpailuehdotukset voivat rakentua nykyisen kaavan mukaan, mutta kaavaa ei ole välttämättä tarkasti noudatettava.

Tontti Runebergin kadulla kesäkuussa 2012, MK

Hovinsaari,

asemakaava,

tontti

007-0714-0012

2.3 Autismin kirjon henkilöille tarkoitettulta asunnolta vaadittavia ominaisuuksia

Aluksi todetaan, että kokonaisuus muodostuu seuraavista kolmesta tilatyypistä niissä tapahtuvien toimintojen mukaan. Suunnittelun lähtökohtana tulee olla selkeästi erottaa nämä toiminnalliset kokonaisuudet toisistaan:

1. asuminen ja asukkaiden itsenäinen kotielämä
2. asukkaiden toiminnot, joissa henkilökunta on osallisena ja
3. henkilökunnan työ, jossa asukkaat eivät ole läsnä.

Vaativan tuen autismin kirjon henkilöille suunniteltavat asunnot tulee ryhmitellä siten, että enintään kaksi asuntoa muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden. Tämä johtuu henkilöiden sosiaalisen kanssakäymisen haasteista.

Seuraavassa käydään läpi asiantuntijoiden esille tuomia keskeisimpiä autismin kirjon henkilöiden asunnoilta vaadittavia ominaisuuksia, joihin kilpailuehdotuksia laadittaessa edellytetään kiinnitettävän erityistä huomiota ja jotka muodostavat perustan ehdotusten arvioinnille.

Tavallisen asunnon tunnuspiirteet ja kodikkuus

Asunnon tilat ja pinta-ala suunnitellaan lähtökohtaisesti siten, että ne vastaavat normaalia asumista ja että asunto mahdollistaa kodin tavanomaiset toiminnot. On kuitenkin otettava huomioon erityisesti tilatarpeet asukaskohtaisille apuvälineille ja niiden käytölle. Kodin on myös sopeuduttava asukkaan vaihteleviakin henkilökohtaisia asumisen toimintoja varten. Kodin on kuvastettava asukkaan omia persoonallisia piirteitä ja elämäntapavalintoja ja asukas voi varustella sen omilla esineillään ja huonekaluillaan. Asukkaan on myös mahdollista sisustaa itse ja valita kodin materiaali, mm seinien värit ja pintamateriaalit.

Oman kodin on mahdollistettava sukulaisten ja ystävien tapaamisen yksityisesti myös niin, että nämä voivat tarvittaessa yöpyä asunnossa. Lisäksi asukkaan on oltava mahdollista asua asunnossa koko elämänsä ajan ja hänellä on oltava mahdollisuus arvokkaaseen vanhenemiseen ja elämänlaatuun vanhemmallakin iällä.

Asuntoihin liittyen tulee olla oma asuntokohtainen piha-alue tai parveke.

Asumistoiminnot, selväpiirteisyys

Tilojen tulee viestittää käyttötarkoitustaan. Tilojen strukturoinnille on asetettu neljä kriteeriä:

- kullekin toiminnalle on oma paikka
- käytettävillä esineillä on pysyvät paikat
- tilalla on selkeä tehtävä
- tila on tarkoituksenmukainen ja esteettinen

Asunnossa tulee selvästi erottua eri toiminnot, kuten esimerkkinä pukeutumistila tai ulkovaatteiden pukeminen, ruuanlaitto ja ruokailu, yms. Tilat erilaisia asumisen toimintoja varten tulee olla yksinkertaisia, selvästi merkittyjä tai muutoin hahmottuvia.

Ikääntyminen tuo mukanaan aistien heikentymistä, kuten heikentynyt näkö ja kuulo. Valaistuksen ja varjojen merkitys korostuu ympäristön oikein havainnoimiseksi.

Tilasuunnitteluun liittyviä erityispiirteitä

Asunnon ja yhteisten tilojen ero tulee olla selvä. Asunnoista tulee pystyä poistumaan kulkematta yhteistilojen kautta ja myös suoraan ulos. Asumiseen liittyvät yhteisessä käytössä olevat tilat voivat olla asuntojen läheisyydessä.

Asuntojen osalta kokonaisuus voi muodostua useammasta pienemmästä tarkemmin rajatulle kohderyhmälle suunnatusta kokonaisuudesta. Vaativimpaan kohderyhmään kuuluvien henkilöiden toiminnallisesti yhteen kuuluvien asuntojen määrä on enintään kaksi.

Erityisenä tilasuunnitteluun liittyvänä yleisenä vaatimuksena on, että niillä pyritään ehkäisemään asukkaiden äkilliset, yllättävät kohtaamiset toistensa ja muiden henkilöiden kanssa. Tämä vaatimus koskee soveltaen myös ulkoalueiden liikennereittejä.

Ääneneristysvaatimus koskee sekä asunnon ulkopuolelta että asunnosta kuuluvia ääniä.

Muunneltavuus, yhteiskäyttöisyys

Muunneltavuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä lähinnä sitä, että tilat ml. asunnot – muuttamatta seiniä – soveltuvat erilaisiin ja muuttuviin asukkaiden tarpeisiin ja että yhteiset, ensisijaisesti, oleskeluun, kokoontumiseen ja/tai harrastamiseen tarkoitettut tilat soveltuvat mahdollisimman moniin toimintoihin ja että näiden tilojen suhteen synergiamahdollisuudet hyödynnetään. Käytettävissä voi olla esim. siirrettäviä seinäkkeitä.

Asuntoihin liittyen todetaan esim., että apuvälineille tulee olla tila vaikka tuleva asukas ei sitä juuri sillä hetkellä tarvitsisikaan

Kestävyys ja turvallisuus

Muuttumaton ja selväpiirteinen ympäristö luovat turvallisuutta kaikenikäisille. Onnettomuuksien välttäminen korostuu ikääntymisen myötä.

Materiaali- ja rakenneratkaisuvalinnoissa tulee pitäytyä fyysisesti kovaakin käsittelyä kestävässä ratkaisussa vaatimuksen koskiessa myös LVIS- teknisiä varusteita ja laitteita. Kahden poistumistien logiikka tulee toteutua vähintään henkilökunnan tiloissa.

Rauhallisuus

Rauhallisuudella tarkoitetaan tässä kaikkien aistien välittämää tietoa. Aistihavainnot syntyvät näkemisen havainnoista, väreistä, struktuureista ja materiaaleista ja tuoksuista sekä ilman raikkaudesta. Tavoitteena on kohteen hiljaisuus, hajuttomuus sekä väri- ja pintastruktuurien harmonisuus. Luonnon materiaalit koetaan yleisesti rauhoittaviksi.

Väreillä on suuri merkitys ja sen vuoksi asukkaan valintamahdollisuudet korostuvat. Kohteiden on erotuttava taustastaan selkeästi. Suurten pintojen tulee erottua toisistaan. Kattojen, seinien ja ovien on muodostettava kontrasteja ja annettava vaikutelma oikeasta mittasuhteesta. Heijastuksia ja kiiltäviä suuria pintoja tulee välttää.

Muuta asunnoista

Alla on kuvattu hajanaisia ominaisuuksia, jotka tulee olla mahdollisia toteuttaa jatkosuunnitteluvaiheessa. Tuomaristo arvioi näiden tekijöiden toteutusmahdollisuuksia suunnitteluratkaisuissa.

- Lattiapinnoissa ei saa olla askelmia eikä voimakkaita värieroja, kontrasteja tai hahmoja. Lattioiden ja pintojen tulee olla helposti puhdistettavia eivätkä lattiat saa olla liukkaita.

- Asunnoissa oleva keittiö tai keittonurkkaus tulee suunnitella siten, että siihen kuuluvat tekniset järjestelmät kuten vesi- ja viemäri, voidaan jättää asentamatta tai sulkea helpoilla toimenpiteillä.
- Kylpyhuoneen lattiakaivon tukkeutuminen tulee voida olla estetty ja veden käytön katkaisumahdollisuus tulee olla mahdollista asunnon ulkopuolelta.
- Asuntoon on oltava mahdollista kiinnittää merkintäjärjestelmä, jolla osoitetaan kussakin tilassa tehtävät toiminnot. Merkintöjen näkyvyys on huomioitava myös pyörätuolilla liikkuville.
- Keittiöissä laskutiloja käytetään myös tekemisen opastuksessa esine- ja kuvakommunikaation avulla

Automaation ja säätöjärjestelmien rooli apuvälineenä on merkittävä mm. valvonnan, kommunikoinnin ja hoidon näkökulmasta). Näitä voivat olla mm:

- Valo tulee olla säädettävissä henkilökohtaisten tarpeiden mukaan. Luonnonvalo on tärkeää ja vaikuttaa varsinkin ikääntymisen myötä näkemiseen. Päivärytmi muodostuu valon myötä myös siten, että tilat voidaan pimentää kesällä tarvittaessa. Valaistuksen säätö tulee tapahtua esimerkiksi vuorokauden ajan mukaan ja himmentimillä varustettuna, kulkemisen mukaan jne.
- Automaattiset tunnistimet asunnossa, jotka tunnistavat esimerkiksi liikkeen, veden, kosteuden, poikkeukselliset äänet, jne.
- Säädettäviä teknisiä ominaisuuksia ovat mm lämpötila, lieden käyttö, äänet/ musiikki, lukitus ja kulunseuranta, ulko-ovien ilmaisin, joka kertoo että ovi on kiinni
- Informaatio- ja kommunikaatiojärjestelmät, jossa esimerkiksi mahdollisuus henkilökohtaiseen yhteydenottoon tarvittaessa

Autismin kirjon henkilön sosiaalinen kanssakäyminen voi onnistua samassa tilassa ilman suoraa kommunikaatiota. Esimerkiksi tietokoneiden käyttö saman pöydän ääressä, samanaikainen kokkaus, mutta omia ruokia, kuntopyöräily yms.

Tukipalvelut ja henkilökunnan tilat

Henkilökunnan tehtävänä on tukea autismin kirjon henkilöitä seuraavissa osa-alueissa:

- Itsenäisen asumisen taidot ja arjen hallinta
- Oman elämän sisällön löytäminen (opiskelun, työn, päivätoiminnan ja harrastusten myötä)
- Osallistuminen ympäröivään yhteiskuntaan

Hyvin suunniteltu asumisympäristö tukee osaltaan asukkaan henkilökohtaisten tavoitteiden toteutumista.

Selkeä tavoite on hoitotyön ja asumisen välisen suhteen muuttuminen siten, että ratkaisut tukevat sellaista lopputulosta, jossa henkilökunta toimii asukkaan kotona. Erillisten henkilökunnan käytössä olevien tilojen tulee olla tunnistettavia ja selkeästi kauempana yksityisistä asunnoista.

Arviot henkilöstötarpeesta kolmessa vuorossa vaihtelevat 11 ja 15 henkilön välillä. Käytännössä tämä tarkoittaa keskimäärin 2 - 4 työntekijää aamuvuorossa, 2 - 4 työntekijää iltavuorossa ja 1-2 työntekijää yövuorossa.

Esimerkiksi yövuoron vahvuus riippuu paljon turvallisuustekijöistä. Aamuvuoron aikana tarvitaan riittävästi henkilökuntaa asukkaille tärkeiden aamutoimien tukemisessa sekä siirtymätilanteissa esimerkiksi

päivätoimintoihin, työhön ja opiskelemaan lähettäessä. Iltaisin asukkaat tarvitsevat henkilökohtaista tukea ja ohjausta sekä kodin toiminnoissa että vapaa-ajan toiminnoissa.

Asukkaat tarvitsevat arjessa paljon henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Välillä tarvitaan myös kahden ohjaajan tukea esim. uusissa tilanteissa, joissa henkilö tarvitsee laajempaa ohjausta ja avustamista.

Yksityisissä tiloissa tulee olla tilaa henkilökunnan läsnäololle ja turvalliselle ja luontevalla toimimisella yhdessä asukkaan kanssa. Henkilöstön läsnäolo ei saa ahdistaa tai kaventaa asukkaan henkilökohtaisten tilan tuntua ja aiheuttaa näin ahdistuneisuutta.

Sama tarve henkilökunnan läsnäololle on luonnollisesti myös yhteisissä tiloissa. Yhteisissä tiloissa jännitettä voi aiheuttaa usean asukkaan samanaikainen toiminta ja avustaminen. Oman toiminnan ohjaaminen esim. vapaa-aikana on autismin kirjon henkilöille usein vaikeaa ja ilman työntekijöiden yksilöllistä tukea vapaa-aika eli "aika ilman toimintaa" voi kulua esimerkiksi ei-toivotun käyttäytymismallin toteuttamiseen. Henkilöstön tukea ja ohjausta tarvitaankin usein mielekkään vapaa-ajan toiminnan löytämiseen ja toteuttamiseen kodissa ja kodin ulkopuolella.

Ruokailu, eteis- ja oleskelutiloissa on otettava huomioon myös henkilöstön määrä ja tilan tarve. Uudenlainen toimintatapa asumisyksiköissä edellyttää yksilöllisesti suunniteltua, asukkaiden tarpeisiin pohjautuvaa yhdessä tekemistä (esim. ruokailu yhdessä työntekijän kanssa, vapaa-ajan toimintojen tekeminen yhdessä jne.) sen sijaan että henkilöstö vain ohjaa sivusta.

Toiminnot, joissa asukkaat eivät ole läsnä

Henkilökunnan toimisto- ja sosiaalitilojen toteuttaminen erillisinä tiloina rasittaa koko hankkeen kustannusrakennetta. Vaikka henkilökunnalla tulisi olla asianmukaiset sosiaalityilat kuten taukotila/kahvihuone, wc-tilat, suihku, pukeutumistilat, etsitään tässä kilpailussa luovia ratkaisuja hyödyntäen tilojen käyttötarkoitusten keskinäistä synergiaa ja monipuolista käyttöä.

Toimintaa suunnitellaan palavereissa koko henkilöstön tai mahdollisimman suuren joukon kesken. Kokouksissa voidaan käsitellä vaitiolovelvollisuuden piirissä olevia ja asukkaiden henkilökohtaisia asioita. Samaa neuvottelutilaa voidaan käyttää myös asukkaiden henkilökohtaisissa verkostokokouksissa tai muissa tapaamisissa, joihin oma asunto ei sovellu tai ole riittävän suuri tai tilanteissa, joissa asukas ei halua kutsua palaveriin osallistuvia henkilöitä omaan asuntoonsa.

Henkilökunta kirjaa asiakastietoja, hoitaa tiedottamiseen liittyviä asioita käyttäen normaaleja toimistovälineitä. Työntekijät käyttävät muutamaa tietokonetta sekä hiljaista tilaa puhelinkeskusteluja varten. Toimistossa säilytetään asiakasasiakirjoja ja henkilökunta valmistaa kommunikaatiomateriaaleja (kuvien luominen tietokoneella, tulostaminen, laminointi ym.) päivittäin tai viikoittain.

Lääketurvallisuuden takia lääkkeenjaossa ja lääkkeiden käsittelyssä huomioidaan työrauha, hygienia ja lääketurvallisuus.

2.4 Rakennushankkeen rahoitus ja siitä johtuvat laatu-, laajuus- ja kustannustavoitteet

Lähtökohtainen tarkoitus on että kukin hanke rahoitetaan ARAn hyväksymällä investointiavustus- ja korkotukirahoituksella. Mainittuja rahoituksia hyväksyttäessä ja myönnettäessä edellytetään yleisesti, että tuettavat asunnot ovat asuttavuudeltaan tarkoituksenmukaisia ja asuinympäristöltään toimivia sekä uudisrakentamis-, ylläpito- ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisia.

Nämä ns. ARA-rahoituksen yleiset edellytykset huomioon ottaen suunnitteluratkaisuehdotuksia laadittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota hankkeiden laajuuteen ja siihen liittyen erityisesti asuntojen apu- ja yhteistilojen sekä henkilökunnan tilojen sekä liikennetilojen määrän ja koon kohtuullisuuteen. Tilojen muunneltavuus ja yhteistilojen monikäyttöisyys edistävät näitä tavoitteita.

Kilpailun avulla ARA hakee ratkaisumalleja asuntojen toteuttamiseen myös huomioiden kyseisen kohderyhmän erityisten ratkaisujen kustannusvaikutukset.

2.5 Suunnitteluratkaisuehdotusten sisältö

Kotkan kilpailuehdotusten tulee sisältää molemmille tonteille suunnitteluratkaisut autismin kirjon henkilöiden asuntojen kokonaisuuksista sekä yksittäisen asunnon ratkaisu. Molemmat tontit ovat oma kilpailukokonaisuutensa ja ne arvioidaan erillisinä.

1. **Hovinsaari:** Kahdeksan asunnon kokonaisuus siten, että autismin kirjon henkilöiden asumisyksikkö sijoittuu omaan erilliseen rakennukseen. Kilpailutyössä esitetään tontin käyttö kokonaisuutena huomioiden tontin kokonaisrakennusoikeus. Kohde suunnitellaan liitteiden 1 ja 2 mukaiselle toiminnalle ja kohderyhmälle.
2. **Otsonkatu:** Kahdeksan asunnon kokonaisuus siten, että autismin kirjon henkilöiden asumisyksikkö sijoittuu omaan erilliseen rakennukseen. Kilpailutyössä esitetään tontin käyttö kokonaisuutena huomioiden tontin kokonaisrakennusoikeus. Kohde suunnitellaan liitteiden 1 ja 2 mukaiselle toiminnalle ja kohderyhmälle.

Rakennushankkeen luonnossuunnitelmaehdotukset laaditaan A3-kokoisena nidottuna vihkona seuraavien L1 tason suunnitelmat avulla:

Autismin kirjon kahdeksan asunnon asumisyksikkö kummallekin tontille

1. Mallihuoneisto

Aineistossa esitetään pohjapiirros tyypillisestä asunnosta kalusteineen tekstein selitettynä. Tähän esitykseen sisällytetään mallisisustus, jossa mukana myös pintamateriaalit. Tämä voi olla myös yksittäisen asunnon osatehtävä. (1:20)

2. Kahdeksan asunnon kokonaisuus pohjapiirroksin

Autismin kirjon asuntojen pohjapiirrokset esitetään havainnollisesti ja suunnitelmissa ratkaisut selitetään tekstein kuviin liittyneenä. Kuvaukset esitetään perspektiivi piirustuksin ja aksonometrisin kuvin. Kuvat voidaan tehdä luonnostyyppisinä piirroksina

3. Liittyminen ympäristöön

Asemapiirroksessa (1:400) esitetään rakennuksen sijoittuminen tontilla ja liittyminen muuhun rakennettuun ympäristöön, pysäköintijärjestelyt sekä huoltoajon, kevyen liikenteen ja jalankulun reitit, pihajärjestelyt istutuksineen, jätekatokset ja puusto. Kuvauksessa käytetään havainnollista esitystapaa, siten, että asukkaan ympäristössä ja liikkumisessa suunnitellut ratkaisut kuvataan sanallisesti kuviin liitettynä.

4. Julkisivut ja leikkaukset (1:200)

Julkisivut ja leikkaukset esitetään vain autismin kirjon kahdeksan asunnon kokonaisuudesta.

5. Selostus

Lyhyt selostus, jossa selvitetään suunnittelun keskeiset tavoitteet ja kuinka niillä tuetaan ehdotuksen asumisen ratkaisuja. Lisäksi tulee esittää pääpiirteinen selostus rakennustavasta ja käytettävistä materiaaleista.

6. Nettotilaluettelo.

Tilaluettelossa esitetään kahdeksan asunnon suunnitteluratkaisun tilajakauma: asunnot, asumista palvelevat tilat, tekniset tilat sekä henkilökunnan tilat.

Kohteiden mahdollisimman suuri tehokkuus ei ole kilpailussa arviointiperuste vaan kaupunkikuvallinen ja arkkitehtoninen laatu toimivuuden kera. Kohteen ulkoarkkitehtuuri ja sijoittuminen tontille on myös suunnittelijoiden vapaasti harkittavissa.

Kilpailuaineistossa tulee olla mukana **myös erillinen autismin kirjon henkilölle tarkoitettu asunto**, joka voidaan sijoittaa mihin tahansa vapaaseen asuntokantaan

2.6 Suunnitelmien kustannusvaikutukset

Ehdotuksen tekijän on kuvattava erityiset hankkeessa toteutuksen ja käytön kustannuksiin vaikuttavat tekijät. Kohteen kustannuslaskentaa ei tarvitse tuottaa.

Yleisenä huomiona voidaan todeta, että yhteiset tilat rasittavat asuntojen kannattavuutta. Tätä voidaan keventää miettimällä synergiaa tontille suunniteltavan muun asumisen kanssa.

Suunnittelijan tulee perustella ratkaisut, joilla on selvästi kustannustasoa nostava vaikutus.

3 Kilpailutekniset tiedot

Kilpailun säännöt ja kilpailuohjelman hyväksyminen

Kilpailussa noudatetaan tämän kilpailuohjelman mukaisia sääntöjä, jotka kilpailija osoittaa hyväksyvänsä osallistuessaan kilpailuun. Kilpailuohjelma on SAFA:n kilpailusääntöjen mukainen ja SAFA:n kilpailusihteerin tarkastama. Kilpailukieli on suomi.

Ohjelma-asiakirjat

Asumisen Rahoitus- ja kehittämiskeskuksen internet-sivuilla löytyvät kilpailuohjelma liitteineen (1 ja 2). Kotkan kaupungin sivuilta (www.kotka.fi/arkkitehtikilpailu) löytyvät kaikki kilpailuasiakirjat osallistumishakemuksen laatimista varten. Dwg-aineisto jaetaan kilpailuun kutsutuille suunnitteluryhmille ryhmien valinnan jälkeen.

Kotkan kaupungin sivuilta löytyvät seuraavat aineistot:

1. Kilpailuohjelma (pdf)
2. Kilpailuohjelman liitteet 1 ja 2 (pdf)
Liite 1: Autismin kirjo ja asuminen
Liite 2: Kuvaus Asperger-henkilöiden asumisratkaisuihin vaikuttavista asioista
3. Opaskartta 2 kpl (pdf), Runeberginkatu ja Otsonkatu
4. Orthokuva 2 kpl (jpg), Runeberginkatu ja Otsonkatu
5. Viistoilmakuva 2kpl (word), Runeberginkatu ja Otsonkatu
6. Asemakaava 2 kpl (pdf), Runeberginkatu ja Otsonkatu
7. Asemapiirros 2 kpl (pdf), Runeberginkatu ja Otsonkatu
8. Karttaote (pdf)
9. Vaaitustiedot (pdf)
10. Kuntatekniikka (pdf)

Kilpailuasiakirjat julkaistaan 29.11.2012 lähtien.

Kilpailijoilla on oikeus käyttää kartta- ja kuva-aineistoja ainoastaan kilpailuehdotuksen laatimiseen. Kilpailuehdotuksen karttoihin ja kuviin tulee liittää ao tekijänoikeusmerkintä.

Kilpailijat ovat itse vastuussa verkkosivustojen seurannasta ja niistä saatavan informaation käyttömahdollisuudesta.

4 Kilpailun eteneminen

4.1 Soveltuvuusvaatimukset kilpailuun osallistuvalla

Kohteen pääsuunnittelijan tulee täyttää Suomen rakentamismääräyskokoelman A2 kohdan 4.2 mukainen A-luokan pätevyys. Suunnittelukokemuksen todentamiseksi, tulee ilmoittautumisen yhteydessä esittää mahdolliset kolme referenssiä enintään kymmenen viimeisen vuoden ajalta. Referenssiedot tulee esittää kaikkien suunnitteluryhmän jäsenten osalta.

4.2 Kilpailuihin ilmoittautuminen

Kilpailuihin ilmoittaudutaan 13.12.2012 mennessä kaupungin kirjaamoon osoitteeseen:

Kotkan kaupunki
kirjaamo
PL 114
Kustaankatu 2
48101 Kotka

Kuoreen merkintä "Autismin kirjon suunnittelukilpailu" Kotka.

Suunnitteluryhmä voi ilmoittautua joko molemmille tai vain toisen tontin kilpailutehtävään.

4.3 Osallistujien valinta

Kilpailulla haetaan uusia ja innovatiivisia suunnitteluratkaisuja ja motivoituneita suunnitteluryhmiä. Kilpailun tuomaristo valitsee molempiin kilpailuihin 3-4 osallistujaa, jotka kykenevät suunnittelemaan kohteen kaupungin esittämille autismin kirjon henkilöille.

Osallistujien valintakriteerit ovat:

1. Ilmoittautumisasiakirjoissa esitetty tarina siitä, miksi haluaa osallistua tähän kilpailuun.
2. Kilpailijan tai kilpailuryhmän osallistumiset ja menestymiset avoimissa suunnittelukilpailuissa.
3. Harrastuneisuus ja ryhmää täydentävät asiantuntijajäsenet.

Kilpailijat asetetaan paremmuusjärjestykseen kunkin valintakriteerin näkökulmasta. Osallistujat valitaan yhteenlaskettujen paremmuusjärjestysten perusteella.

Suunnittelukilpailuun valituille tahoille ilmoitetaan valinnasta 19.12.2012.

4.4 Kilpailua koskevat kysymykset ja niihin vastaaminen

Kilpailua koskevat kysymykset voi esittää sähköpostilla osoitteeseen suunnittelukilpailu@realcase.fi. Kysymysten tulee olla perillä 10.1.2012 klo 16.00 mennessä. Kysymyksiin vastataan kaikille osallistujille 24.1.2012. Esitetyt kysymykset ja niihin annetut vastaukset ovat nimettömiä ja avoimia kaikille kilpailuun valituille osanottajille.

Tarjoajalla on velvollisuus käydä määräajan jälkeen tarkistamassa, onko kilpailuohjelmaan tullut muutoksia sekä käyttää mahdollisesti päivitettyjä tietoja ehdotusta tehdessään.

4.5 Kilpailuehdotusten sisäänjättö

Rakennushankkeen L1 tasoiset luonnossuunnitelmaehdotukset laaditaan A3-kokoisena nidottuna vihkona, jossa on enintään 15 sivua. Aineisto tulee luovuttaa myös cd-levylle tai muistitikulle tallennettuina pdf-tiedostoina.

Kilpailuarviointi suoritetaan nimettömyyden suojaamana, joten arvioitavissa selostuksissa ja niiden sähköisissä tallenteissa **ei saa olla tekijän yksilöllisyyttä paljastavia tietoja**. Jokainen kilpailuasiakirja on varustettava nimimerkillä.

Kilpailuehdotukset on toimitettava kahtena kappaleena suljetussa kuoressa 22.2.2013 klo 15.00 mennessä Kotkan kaupungin kirjaamoon osoitteeseen.

Kotkan kaupunki
kirjaamo
PL 114
Kustaankatu 2
48101 Kotka

Kuoreen on merkittävä ”Autismin kirjon suunnittelukilpailu”.

Ehdotusten liitteenä tulee olla suljettu kirjekuori, joka sisältää nimimerkin ehdotuksen tehneen ryhmän tai tahon yhteystiedot. Kilpailuehdotusten arviointi ja voittajan valinta suoritetaan ennen kirjekuorien avaamista.

Nimimerkkikuori on varustettava seuraavilla merkinnöillä:

Autismin kirjon suunnittelukilpailu Kotka
”Nimimerkki”

5 Kilpailujen ratkaiseminen

Kilpailu ratkaistaan kohderyhmälle soveltuvan ja tuomariston valitseman suunnitteluratkaisun perusteella jäljempänä tarkemmin määritellyllä tavalla. Alla olevat ratkaisuja koskevat tiedot koskevat molempia tontteja erikseen.

Kilpailu ratkaistaan arvioimalla rakennushankkeiden luonnossuunnitelmaehdotukset. Arvioinnin perusteella ehdotukset asetetaan paremmuusjärjestykseen. Arviointi suoritetaan nimettömyyden suojaamana.

Tuomaristo valitsee kilpailun voittajan. Kaikki jatkoon hyväksytyt suunnitteluryhmät, jotka ovat jättäneet hyväksyttävät ehdotukset saavat tasasuuruisen palkkion.

Arvostelusta laaditaan kaikkien jäsenten allekirjoittama pöytäkirja, johon sisältyy suunnitelmien ansiot sekä tuomariston huomautukset.

Tavoitteena on, että jatkotoimenpiteisiin ryhdytään kilpailun voittajan kanssa ja, että kiinteistön omistaja tekee suunnittelusopimuksen voittavan ehdotuksen laatijan kanssa kohtuullisen suunnittelupalkkion puitteissa.

5.1 Kilpailuehdotusten arviointi

Kilpailulle on määritelty arvosteluperusteet asiantuntijoita hyödyntäen.

Yleisesti korostetaan, että hankkeen innovatiivisuutta ei tässä vaiheessa rajoiteta. Pyrkimyksenä on sekä teknisesti että kustannuksiltaan toteutuskelpoinen toimiva ratkaisu.

Kilpailutöiden arviointikriteerien painotukset

1. Tiloille ja ulkoalueille asetettavat vaatimukset, jotka on esitetty asumisen kriteereinä 50%
 - o miten rakennettu kokonaisuus tukee autismin kirjon henkilön yksilöllistä elämää kotona huomioiden kohderyhmän erityistarpeet
 - o Suunnitteluratkaisujen ensisijainen haaste on kohderyhmän ongelmien monimuotoisuus. Kohteen suunnittelu on kohdennettu henkilötason haasteiden kuvausten mukaan.
 - o esteettömyys
 - o erityiset tekniset ratkaisut
2. Tilojen monikäyttöisyys ja muunneltavuus 25%
 - o monikäyttöisyys ja muunneltavuus asuintilojen elinkaaren aikana muille autismin kirjon henkilöille
 - o integroituminen ja synergian löytyminen muiden asukkaiden ja ympäristön kanssa
 - o Materiaalien kestävyyttä ja turvallisuutta arvioidaan kohderyhmän mukaisesti
 - o Tilojen monikäyttöisyys
3. Ulkoarkkitehtuuri ja soveltuminen ympäristöön 25%
 - o arkkitehtoninen kokonaisuus ja laatu erityisesti suunnitteluratkaisun liittyminen nykyiseen ympäristöön ja viereisiin kohteisiin
 - o suunnitteluratkaisu ja sen toteuttamiskelpoisuus

Tuomaristo luo käsityksensä kohteen toteutuskelpoisuudesta suhteessa annettuun tehtävään.

Lisätietona pyydetään seuraavaa:

- Rakennuskustannukset. Pyydetään suunnittelijan sanallinen arvio kustannuksia nostavista tekijöistä, ratkaisut on perusteltava.
- Käyttö- ja ylläpitokustannukset, ei tarvitse arvioida. Jos jokin ratkaisu on tehty toiminnallisuuden näkökulmasta ja se nostaa käyttö- ja ylläpitokustannuksia on se perusteltava

Energiatehokkuus toteutetaan määräysten mukaisesti. Tässä kilpailussa energiatehokkuudelle ei anneta erityistä painoarvoa eikä erityisvaatimuksia. Näin ollen se ei myöskään ole arvosteluperuste.

5.2 Tuomaristo

Kilpailun järjestäjät ovat valinneet tuomariston, johon kuuluvat Kotkan kaupungin, Carean, Kastek Oy:n ja ARAn edustajat sekä asiantuntijajäsenet.

Kilpailuvastaukset arvioi tuomaristo, joka koostuu kaupungin edustajista sekä asiantuntijaryhmästä, joka koostuu kohderyhmään erikoistuneista henkilöistä.

Tuomaristo, joka valitsee kilpailun voittajan

Päätuomari N.N., SAFA, osallistujien valitsema Timo Laine, Kastek Oy, toimitusjohtaja
Anu Romppainen, sosiaalipalvelujen johtaja Carea
Päivi Friman-Eronen, asumispalvelujen suunnittelija, Carea
Leila Hietala, kaupunginarkkitehti, arkkitehti SAFA
Jarkko Puro, kaavoitusarkkitehti, arkkitehti, SAFA
Sanna Tiitinen, projektipäällikkö, Autismi- ja Asberger-liitto, Kyllin hyvä tuettu elämä -projekti
Susanna Hintsala, koulutus- ja vaikuttamisyksikön johtaja, Kehitysvammaliitto
Matti Polvinen, rakennuttamisjohtaja, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
Saara Nyssölä, erityisasiantuntija, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
Sampo Vallius, arkkitehti, SAFA, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

Marja Kallio, RealCase Oy, arviointiryhmän sihteeri

5.3 Palkinnot ja lunastukset

Kullekin kilpailuun kutsutulle ja hyväksytyyn kilpailuehdotuksen jättäneelle kilpailijalle maksetaan palkkiona 7000 € (alv 0 %). Palkkiot maksetaan Suomen Arkkitehtiliiton (SAFA) kautta. SAFA vähentää palkkioista 10 % kilpailijoiden valitseman arkkitehtituomarin palkkiota ja muita kuluja varten. Voittajan palkkio on osa suunnittelusopimusta. Palkinnot jaetaan erikseen kummallekin tontille jätetyille kilpailuehdotuksille.

5.4 Tuloksen julkistaminen ja näytteillepano

Kilpailun tulos julkaistaan 18.3.2013 mennessä. Kotkassa järjestetään julkistamista varten avoin tilaisuus, johon kaikilla kilpailuehdotusten tekijöillä on oikeus osallistua.

6 Hankkeen eteneminen kilpailun jälkeen

Kilpailulautakunta suosittelee suunnittelusopimuksen tekemistä kilpailun voittajan ja tulevan kiinteistönomistajan välille. Suunnittelusopimuksen on tarkoitus koskea molemmille tonteille toteutettavien hankkeiden suunnittelua.

Kilpailun kohteena toteutettaviin hankkeisiin on tarkoitus hakea ARA:n investointiavustusta ja korkotukirahoitusta.

Kaupungin tavoitteena on, että toiminta kohteessa voidaan käynnistää vuoden 2014 aikana tai viimeistään v. 2015.

Carealla ja kaupungilla on myös oikeus olla tekemättä sopimusta kenenkään osapuolen kanssa.

7 Kilpailuehdotusten käyttöoikeus, palauttaminen sekä kilpailuasiakirjojen julkisuus

Kilpailun järjestäjillä on oikeus korvauksetta käyttää kilpailuaineistoa tekijätietoineen erilaisiin esittely-, näyttely- ja julkaisutarkoituksiin, ellei kilpailija sitä nimenomaan joltain osin kiellä. Muilta osin ehdotusasiakirjoihin liittyvien tekijän- sekä käyttö- ja keksijänoikeuskysymyksien osalta noudatetaan voimassaolevaa lainsäädäntöä.

Suunnittelukilpailun päätös ja sen liitteet ovat julkisia päätöksen allekirjoituksen jälkeen. Kilpailijalla on oikeus saada tieto kilpailuasiakirjoista päätöksen allekirjoituksen jälkeen.

Jos kilpailijan mielestä jokin osa kilpailuasiakirjoista sisältää liikesalaisuuksia, kilpailijan on ilmoitettava nämä tiedot erillisellä liitteellä. Kaupunki harkitsee, ovatko liikesalaisuuksiksi esitetyt asiat lain mukaan salassa pidettäviä.

Liiteaineisto ja lähteitä:

Liite 1: Autismin kirjo ja asuminen, alkuperäinen teksti Katja Valkama, muokattu

Liite 2: Kuvaus Asperger-henkilöiden asumisratkaisuihin vaikuttavista asioista, alkuperäinen teksti Autismi- ja Asperger-liitto, muokattu

Aiheeseen voi tutustua myös alla oleviin lähteisiin tutustumalla:

www.kehitysvammaliitto.fi

www.autismiliitto.fi

Model Programme for residential facilities for the elderly with autism. Sofie Fonden, Denmark

Tomorrow's big problem, housing options for people with autism, a guide for service commissioners, providers and families, by Maurice Harker and Nigel King For the Shirley Foundation, Published by The National Autistic Society.